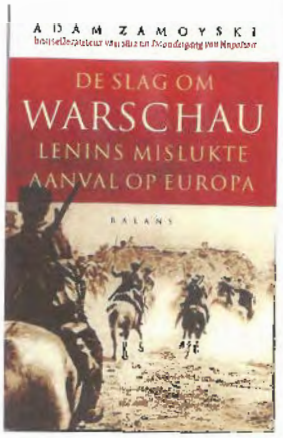
de steun die ze van de bevolking ontvingen. Ze kwamen immers ook om de arme boeren van hun Poolse heren bevrijden, maar de plattelandsbevolking wilde niets met hun bevrijders te maken hebben en gaf geen voedsel en materieel zoals in Wit-Rusland wel het geval was geweest. Voor Warschau kwam het Rode Leger tot stilstand en verloor het zijn voorsprong op de Poolse divisies. Inmiddels was heel Polen gemobiliseerd om de pas verkregen onafhankelijkheid te redden. Tot en met de Eerste Wereldoorlog was het land immers verdeeld geweest tussen Rusland, Duitsland en Oostenrijk-Hongarije. De divisies werden opnieuw gegroepeerd en er werd een slag geleverd waarbij de bolsjewieken werden verslagen en teruggedreven. Het was de laatste veldslag in Europa waarbij de cavalerie een belangrijke rol speelde.
De foto's in het boek bevatten prachtige beelden: paarden die kanonnen trekken, primitieve tanks, pantsertreinen, veel cavalerie en een bonte stoet soldaten die over velden paradeert.
Als je het stevige notenapparaat en de literatuurlijst nauwkeuriger bekijkt blijkt dat er nauwelijks een verwijzing is naar een hedendaags werk of artikel. Volgens de inleiding is *De slag om Warschau* dan ook in de vergetelheid geraakt als verklaring voor deze missie.
Adam Zamoyski is de nazaat van een oude Poolse adellijke familie en woont in Engeland.

Joke Noordstrand

ANTHONY READ, *WERELDBRAND. 1919 EN DE STRIJD TEGEN DE BOLSJEWIEKEN*
(BALANS: AMSTERDAM 2009), 429 BLZ., € 22,50.

De wapenstilstand die in november 1918 werd getekend en het einde markeerde van de Eerste Wereldoorlog was geen garantie voor vrede in de wereld. 'Overal, zowel in de landen van de overwinnaars als in die van de overwonnenen, en in nieuwe staten die voor hun vrijheid streden, werd de opluchting van de vrede overschaduwd door een gemeenschappelijke angst, de angst voor de rode terreur uit het oosten: het bolsjewisme.' Bolsjewisme was een tamelijk nieuw begrip voor de toenmalige democratische regeringsleiders, maar volgens Anthony Read hadden 'de naam en de terreur waar hij voor stond zich even snel verspreid als de naam 'Al Qaida' dat zo'n tachtig jaar later zou doen'. Read ziet ook parallellen tussen de acties van de vroege bolsjewieken en de aanslagen van de zelfmoordterroristen van Al Qaida, al was het maar om de lezer te laten ervaren hoeveel angst er wereldwijd was ontstaan voor de bolsjewieken.
In een uitgebreide proloog geeft Read een overzicht van het ontstaan van de bolsjewistische beweging tot en met het begin van de burgeroorlog. Pogingen van de geallieerden om hun militaire eenheden in Rusland tegen de bolsjewieken in te zetten, waren niet succesvol. Sterker: de bolsjewieken gebruikten de geallieerde militaire acties als propagandamiddel tegen het Westen en tegen andere kapitalistische samenlevingen.
De moeite waard is het eerste hoofdstuk dat verspreiding van de communistische revolutionaire ideeën via het verslagen Duitsland behandelt.
Read beschrijft daarin op een meeslepende manier de muiterij in Kiel, de thuisbasis van de keizerlijke vloot, en de politieke onrust die de opstand veroorzaakte, eerst in de noordelijke Duitse havensteden en ten slotte in Berlijn.
De volgende hoofdstukken beschrijven stakingen, rellen en aanslagen elders in Duitsland, in de rest van Europa en in de Verenigde Staten.
Veel namen van politieke leiders en actievoerders worden genoemd, evenals grote aantallen demonstranten die het bewijs moeten vormen van de omvang van de opstanden.
De motieven van de protesterende arbeiders komen nauwelijks aan bod. Read benadrukt vooral het agressieve karakter van de stakingen. Het boek is een opsomming van revolutie en contra-revolutie, het een nog bloediger dan het andere.
Wereldbrand eindigt in 1920.
Voor de Verenigde Staten is dan het grote 'rode gevaar' geweken door de uitzetting van ruim tweehonderd 'revolutionairen' en de eliminatie van twee pas opgerichte communistische partijen.
In Duitsland werd de staat van beleg opgeheven, maar de politieke situatie bleef instabiel. Tussen Rusland en Polen brak een korte oorlog uit.
De nederlaag in Polen dwong Lenin af te zien van internationale plannen over uitbreiding van het communisme.
De dreiging van de 'rode revolutie' in de wereld was voorbij.

Anny Hartgerink

